

**Elisabetta Bani, Beata Pachuca-Smulska,
Edyta Rutkowska-Tomaszewska (red.),
*Public and Private Law and the Challenges
of New Technologies and Digital Markets.*
*New Technologies and Digital Markets in the light of current
regulatory challenges (volume 1),*
Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2020, ss. 310**

Recenzowana praca zbiorowa stanowi pierwszy tom publikacji dotyczącej wyzwań związanych z nowymi technologiami oraz rynkami cyfrowymi z perspektywy prawa publicznego oraz prawa prywatnego. Pierwszy tom skupia się na aktualnych wyzwaniach regulacyjnych związanych z nowymi technologiami oraz rynkami cyfrowymi. Autorzy podejmują w nim próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie, jaka ma być rola państwa i prawa w budowaniu nowej cyfrowej gospodarki. Książka ta kładzie nacisk na szereg niezwykle aktualnych i istotnych problemów dotyczących nowych technologii w gospodarce. Publikacja, o której mowa, nie stanowi „systemu prawa nowych technologii”, nie porusza całości zagadnień związanych z nowymi technologiami i rynkami cyfrowymi. Analiza jedynie niektórych, wyselekcjonowanych problemów tej niezwykle dynamicznej części systemu prawa, nie umniejsza merytorycznej wartości recenzowanej pracy. Stanowi ona bardzo interesującą pozycję w coraz obszerniejszej literaturze dotyczącej prawa nowych technologii.

Tom pierwszy podzielono na trzy części, łącznie obejmujące 19 rozdziałów.

Część pierwsza porusza zagadnienia na styku administracji publicznej i nowych technologii. Otwierający ją rozdział I autorstwa Beaty Pachucy-Smulskiej odnosi się w istocie do tematyki całej książki, a nie jedynie części poświęconej problematyce administracji publicznej. Zawiera on refleksję nad wpływem technik regulacyjnych na rozwój jednolitego rynku cyfrowego w Unii Europejskiej. Autorka słusznie zwraca uwagę, że niezbędne jest nie tylko dokonanie wyboru właściwej formy regulacji rynku cyfrowego, lecz także ujednoczenie zasad implementacji we wszystkich państwach członkowskich, co pozwoli na zbudowanie prawdziwie jednolitej regulacji. Rozdział II autorstwa Eleny di Carpegna Brivio zawiera analizę włoskiej drogi do nowoczesnej administracji – otwartej i cyfrowej. Wypada żałować, że jej konkluzja jest tak pesymistyczna w wymowie. Zdaniem Autorki, we Włoszech, gdy wziąć pod uwagę konkretne działania administracji wobec obywatela, należy uznać, że potencjał nowych technologii podlega szeregowi ograniczeń, które uniemożliwiają wykorzystanie go w transformacji administracji w administrację otwartą i cyfrową. Rozdziały III i IV dotyczą polskiego postępowania administracyjnego. W rozdziale III Agnieszka Skóra i Paweł Kardasz zajmują się dokumentem elektronicznym w ogólnym postępowaniu administracyjnym. Autorzy wyjaśniają z perspektywy strony postępowania, jakie dokumenty należy tworzyć elektronicznie, jak można wykorzystywać i przechowywać dokumenty cyfrowe, a także kiedy i z jakich powodów można je niszczyć. Z kolei rozdział IV autorstwa Agnieszki Korzeniowskiej-Polak dotyczy komunikacji elektronicznej w polskim postępowaniu administracyjnym. Autorka zauważa, że szereg

czynników – w tym dopuszczalność posłużenia się pocztą elektroniczną – powoduje, iż możliwość składania skarg i wniosków jest rzeczywiście dostępna dla wszystkich. Nie można tego natomiast powiedzieć o petycjach, co rodzi pytanie o zgodność takiego stanu rzeczy z Konstytucją RP. W rozdziale V Maciej Bendorf-Bundorf zajmuje się aukcjami elektronicznymi w polskim systemie zamówień publicznych. Autor w bardzo interesujący sposób, w oparciu o dane empiryczne z kilku ostatnich lat, przedstawia spadek liczby aukcji elektronicznych oraz organów zamawiających, które stosują ten tryb wyboru oferty, a także wynikających z jego stosowania oszczędności. W moim przekonaniu najbardziej interesujący jest fragment tego rozdziału, w którym Autor poszukuje przyczyn niskiego zainteresowania aukcjami elektronicznymi wśród zamawiających. Rozdział VI autorstwa Pawła Lewandowskiego dotyczy rejestru przedsiębiorców. Autor podkreśla zalety zdigitalizowanego rejestru, w tym poprawę bezpieczeństwa transakcji, czy też szerzej – zwiększenie bezpieczeństwa prowadzenia działalności gospodarczej. Zwraca jednak uwagę na różne rodzaje ryzyka, w tym na to, że w pełni cyfrowy rejestr prowadzony tylko w formie elektronicznej może stać się celem potencjalnych cyberataków. W rozdziale VII dotyczącym komputeryzacji włoskiego „fiskusa” Emanuele Comi prezentuje proces zbierania danych, digitalizacji ogólnego rejestru podatkowego oraz tworzenia cyfrowego „panoptykonu”.

Część druga recenzowanej pracy odnosi się do platform cyfrowych na rynku cyfrowym. Tę część książki otwiera rozdział I autorstwa Laury Ammannati, która już w tytule stawia pytanie, czy regulować platformy cyfrowe, czy też ich nie regulować. Autorka skupia się na coraz częstszym wykorzystywaniu algorytmów do podejmowania decyzji i postuluje poprawę przejrzystości algorytmicznego podejmowania decyzji wpływających na transakcje na rynkach, indywidualne wybory klientów oraz wolność gospodarczą. Rozdział II autorstwa Enguerranda Marique i Yseult Marique odnosi się do platform cyfrowych z perspektywy refleksji filozoficznej. Uzupełnienie analiz prawa rozważaniami z zakresu filozofii niewątpliwie wzbogaca recenzowaną książkę. Nawiązanie w recenzowanej pracy do doktryn tak wpływowych XX-wiecznych filozofów, jak Jürgen Habermas i Michel Foucault oceniam wysoko. Autorzy podjęli problem równowagi między kontrolą państwa a indywidualną wolnością użytkowników w przestrzeni cyfrowej. Jak twierdzą Autorzy, platformy cyfrowe są dowodem na niepowodzenie liberalnej próby utworzenia cyberprzestrzeni wolnej od suwerennej władzy. Ich zdaniem, zwłaszcza społeczeństwo obywatelskie powinno być konceptualizowane w przestrzeni cyfrowej, z jego prawami i obowiązkami w celu wspierania zrównoważonych relacji pomiędzy różnymi podmiotami obecnymi na platformach. Rozdział III autorstwa Valentiny Giomi dotyczy zapotrzebowania na platformy cyfrowe w niektórych obszarach rynku na przykładzie nieregularnego sektora transportu publicznego we Włoszech. Autorka słusznie wskazuje na trudności w utrzymywaniu równowagi między różnymi formami wyrażania wolności gospodarczej a koniecznym dalszym istnieniem publicznych instrumentów regulacyjnych ukierunkowanych na ochronę nierynkowych celów społecznych. Dwa kolejne rozdziały dotyczą prawa pracy. W rozdziale IV Elena Signorini zajmuje się potrzebą redefinicji praw pracowników „cyfrowych” oraz pracodawców, a także obowiązków stron stosunku pracy, biorąc pod uwagę wpływ, jaki technologia wywiera na stosunki pracy. Z kolei w rozdziale V Gina Rosamari Simoncini, z perspektywy ochrony pracowników w gospodarce platformowej, w interesujący i przystępny sposób prezentuje zjawisko platform cyfrowych, reperkusje pracy wykonywanej za pośrednictwem platform oraz technologię *blockchain* na usługach prawa pracy.

Część trzecia została poświęcona ochronie danych osobowych. Otwiera ją rozdział autorstwa Katarzyny Krupy-Lipińskiej dotyczący profilowania w kontekście rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 (RODO). Autorka pokazuje w nim elementy definicji profilowania stworzonej przez prawodawcę unijnego. Wywodzi, że definicja ta tworzy właściwą równowagę między ochroną praw jednostki a interesami publicznymi i ekonomicznymi, co może być inspirujące dla innych prawodawców. Rozdział II autorstwa Agaty Cebery i Jakuba Grzegorza Firlusa odnosi się do problematyki ochrony danych osobowych w procedurze administracyjnej trzeciej generacji. Podstawą teoretyczną tych rozważań jest model kolejnych etapów rozwoju procedury administracyjnej zaproponowany przez Javiera Barnesa. Rozdział III autorstwa Katarzyny Araczewskiej skupia się na zależnościach pomiędzy prawną ochroną danych a prawem konsumenckim. Interesujące są w szczególności spostrzeżenia Autorki dotyczące konieczności współpracy organów właściwych w obu kategoriach spraw. Rozdział IV autorstwa Kamili Naumowicz dotyczy z kolei ochrony prywatności pracowników w świetle rozporządzenia RODO. Autorka wywodzi, że chociaż wejście w życie RODO przyniosło znaczące zmiany w obowiązującym w Polsce stanie prawnym dotyczącym przetwarzania danych w miejscu pracy, nadal istnieją pewne wątpliwości, którymi musi się zająć prawodawca, w odniesieniu do zakresu monitorowania, technologii, które należy zastosować oraz wpływu tych technologii na prywatność, zdrowie i godność pracowników. Rozdział V autorstwa Ewy Lewandowskiej przedstawia problematykę digitalizacji dziedzictwa kulturowego w świetle prawa autorskiego. Autorka przedstawia szereg postulatów *de lege ferenda*, w tym w odniesieniu do przepisów dotyczących dozwolonego użytku publicznego oraz pól eksploatacji dzieła. W rozdziale VI autorstwa Joanny Narodowskiej i Macieja Dudy poddano analizie z perspektywy prawno-kryminologicznej szereg zachowań pojawiających się w cyberprzestrzeni, szczególnie w Polsce. Analizowane są w nim: patostreaming, oszustwo nigeryjskie (oszustwo 419), pranie pieniędzy (*money mule*), cyberwaluty, hazard online, *skimming*, kradzież awatarów i przedmiotów z gier, pornografia, *camming*, uwodzenie, mowa nienawiści i radykalizacja. Rozdział ostatni autorstwa Marcina Rojszczaka traktuje o ewolucji unijnego modelu cyberbezpieczeństwa. Autor zaprezentował istniejące ramy prawne tego modelu, w tym dyrektywę 2016/1148 i rozporządzenie 2019/881 oraz przyjęty przez prawodawcę unijnego model instytucjonalny. Autor przedstawił również perspektywy rozwoju omawianego modelu w przyszłości.

Podsumowując, stwierdzam, że recenzowaną książkę warto polecić zarówno praktykom, jak i pracownikom naukowym, doktorantom oraz studentom, zainteresowanym regulacją rynków cyfrowych oraz innymi uwarunkowaniami prawnymi stosowania nowych technologii.

Dr hab. Anna Piszcz, prof. UwB

Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

<https://orcid.org/0000-0001-7163-3292>

e-mail: piszcz@uwb.edu.pl